

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA

Jacek Pyżalski

I. ASPEKTY DEFINICYJNE

Kiedy przemoc rówieśnicza staje się poważna?

- a. Kiedy ma miejsce jakikolwiek przejaw przemocy fizycznej.
 - b. Kiedy pojawiają się elementy cyberprzemocy.
 - c. Kiedy przemoc jest regularna, intencjonalna i zawiera element nierównowagi sił.
-

Prawidłowa jest odpowiedź **c**. Powaga przemocy rówieśniczej nie zależy przede wszystkim od jej formy (od tego, jakich narzędzi używa sprawca, np. czy jest to przemoc fizyczna, czy cyberprzemoc). Znacznie istotniejszy jest sposób, w jaki agresywne akty są realizowane. Wymienione w odpowiedzi c właściwości przemocy rówieśniczej stanowią charakterystykę jej najpoważniejszego rodzaju – **bullyingu (nękania)**. Najbardziej rozpowszechniona koncepcja dotycząca przemocy rówieśniczej została stworzona przez Dana Olweusa, prekursora badań dotyczących tego problemu (pierwsze badania rozpoczął w latach 70. XX wieku). Teoria ta zakłada jednoczesne występowanie trzech cech: powtarzalności (regularności), intencjonalności i nierównowagi sił (Olweus 2013; Pyżalski 2012, 2015, 2022).

Warto przyjrzeć się im z bliska.

Powtarzalność oznacza, że sprawcy działają długotrwale – wielokrotnie stosują akty agresji wobec tej samej osoby. Nie jest zatem bullyingiem sytuacja, kiedy wrogie działania mają charakter incydentalny i są związane z pojedynczym wydarzeniem, np. gdy uczniowie lub uczennice pokłóć się jednorazowo o jakąś kwestię.

Musimy sobie uzmysłwić, że nawet jeżeli akty agresji wobec kogoś są niewielkie, to ich wielokrotne powtarzanie kumuluje efekt. Umyka to często naszej uwadze, gdyż skupiamy się na pojedynczej sytuacji, która wydaje się błaha, a nie na tym, że stanowi ona element większego zbioru nieprzyjemnych zdarzeń, których osoba doświadcza przez dłuższy czas.

Intencjonalność przejawia się z kolei tym, że młodzi ludzie stosujący przemoc chcą skrzywdzić inną osobę i często odczuwają z tego powodu satysfakcję. Warto jednak wspomnieć, że zwykle na początku, gdy sprawcy podejmują pierwsze wrogie działania, ta **negatywna motywacja jest jeszcze nieobecna**. Agresorzy wskazują raczej inne powody niż chęć skrzywdzenia kogoś, np. potrzebę bycia podziwianymi przez grupę rówieśniczą. Bardzo często zresztą na początku intensywność wrogich działań nie jest duża – ofiara jest np. „tylko” wykluczana z grupy.

Wreszcie ostatnia właściwość – **nierównowaga sił**. Wiąże się ona z dysproporcją siły pomiędzy sprawcą (sprawcami) a osobą doświadczającą przemocy. Oczywiście to sprawcy są silniejsi od ofiary – a już z pewnością tak właśnie widzi to osoba doświadczająca agresji. Najbardziej widoczne jest to wtedy, gdy mówimy o sile fizycznej. Częściej jednak przewaga wiąże się z innymi niż fizyczność cechami sprawcy. Przykładowo: sprawca może się dużo sprawniej komunikować i wygrywać publicznie każdą potyczkę słowną.

Obraz definicyjny przemocy rówieśniczej nie byłby pełny bez przywołania typologii przedstawiającej rodzaje bullingu wyodrębnione ze względu na to, w jaki sposób jest on realizowany. Przedstawiono ją na rysunku poniżej.

RODZAJE BULLYINGU

BULLYING FIZYCZNY

- polega na biciu, szarpaniu, drapaniu, duszeniu i innych rodzajach fizycznego działania wobec ciała osoby doświadczającej przemocy
- może polegać na niszczeniu, kradzieży własności
- dużo częściej przejawiają go chłopcy, generalnie wraz z wiekiem uczniów jego stosowanie jest mniej powszechne

BULLYING RELACYJNY

- polega na wykluczaniu z grupy, braku włączania do wspólnych aktywności, braku komunikacji
- częściej występuje wśród dziewcząt

BULLYING WERBALNY

- polega na przezywaniu, ironii, obrażaniu
- częściej przejawiają go chłopcy
- wraz z wiekiem uczniów rośnie jego rozpowszechnienie

CYBERPRZEMOC (bullying elektroniczny)

- polega na wykorzystaniu komunikacji cyfrowej do realizacji przemocy rówieśniczej, zarówno publicznie (np. komentarze na forum, publikacja kompromitujących zdjęć lub filmów) jak i w komunikacji prywatnej (np. rozmowy za pomocą komunikatora)
- najbardziej ze wszystkich rodzajów bullingu wyrównany jeśli idzie o stosowanie go przez chłopców i dziewczęta

Do najistotniejszych, potwierdzonych w wielu badaniach, konsekwencji bullyingu po stronie ofiar zalicza się: depresję, lęk społeczny, obniżone poczucie własnej wartości, zaburzenia psychosomatyczne, a w poważniejszych przypadkach nawet takie problemy jak myśli czy próby samobójcze (Due i in. 2014). Bullying niesie za sobą wiele poważnych następstw, które często trwają bardzo długo – badania wskazują, że negatywne konsekwencje w obszarze zdrowia psychicznego potrafią występować nawet u ludzi dorosłych, wiele lat po okresie doświadczania przemocy rówieśniczej.

Jeśli zagadnienia opisane w tekście szczególnie Cię interesują, lub sam(a) mierzysz się z podobnym problemem w Twojej szkole, zachęcamy do zapoznania się z poniższymi materiałami.

Bibliografia

Due P. i in. (2005). *Bullying and symptoms among school-aged children: international comparative cross sectional study in 28 countries*, „European Journal of Public Health”, nr 15 (2), s. 128–132.

Olweus D. (2013). *School Bullying: Development and Some Important Challenges*, „Annual Review of Clinical Psychology”, nr 9, s. 751–780.

Pyżalski J. (2012). *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Pyżalski J. (2015). *Przemoc rówieśnicza w szkole – badania retrospektywne studentów pedagogiki*, „Studia Edukacyjne”, nr 34, s. 177–196.

Pyżalski J. (2022). *Electronic Aggression* [w:] Yan Z. [red.]. *The Cambridge Handbook of Cyber Behavior*, New York: Cambridge University Press.

Vassallo S., Sanson A., Olsson C. (2014). *30 years on: Some key insights from the Australian Temperament Project*, „Family Matters”, nr 94, s. 29–34.

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0).

Projekt Szkoła Dobrostanu korzysta z dofinansowania o wartości 127 000 euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Funduszy EOG. Celem projektu jest stworzenie innowacji pedagogicznej, która podniesie świadomość roli szkoły we wzmacnianiu zdrowia psychicznego uczniów.

Projekt współfinansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności.

Lider programu:

Partner:

Finansowanie:

